

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการสรุปผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปผลความเป็นไปได้ในการลงทุนศูนย์ล้างไต
กรณีศึกษาโรงพยาบาลเอกชน ในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยยอมรับสมมติฐานที่ว่าโครงการให้อัตราผล
ตอบแทนทางการเงินมากกว่า 13% นั้น สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในด้านต่างๆ
ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม เป็นวิธีการรักษาผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้ายและเฉียบ
พลันที่สำคัญวิธีหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในประเทศไทยมิได้จำกัดอยู่แต่
เฉพาะในโรงพยาบาลขนาดใหญ่เช่นสมัยก่อน หากได้แพร่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางถึง
โรงพยาบาลระดับอำเภอ รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ไตเทียมเอกชนนอกโรงพยาบาลด้วย ทั้งนี้เป็น
เพราะวิวัฒนาการของการรักษาด้วยวิธีนี้รุดหน้าไปอย่างมาก สามารถพัฒนาเครื่องไตเทียมให้มี
ขนาดเล็กลง ใช้งานง่าย มีระบบความปลอดภัยมากขึ้น อุปกรณ์ที่ใช้มีราคาถูกลง เนื่องจาก
สามารถผลิตได้เองภายในประเทศและมีปริมาณความต้องการผลิตที่มากพอ ประกอบกับระบบ
สวัสดิการต่างๆ ของระบบประกันสังคมและระบบสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ ที่มีขอบเขต
การช่วยเหลือด้านการรักษายาบาล (ยกเว้นระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติที่ไม่คุ้มครองการ
ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม) ทำให้ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงการรักษาด้วยการฟอกเลือดด้วยเครื่อง
ไตเทียมได้มากขึ้น ส่วนในด้านบุคลากรผู้ให้บริการแม้ว่าจะยังมีไม่เพียงพอแต่ก็มีการเพิ่มจำนวน
ฝึกอบรมมากขึ้นทั้งในส่วนของแพทย์และพยาบาลไตเทียม

1.1 ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการด้านการตลาด

1) การประมาณการภาวะความต้องการ (Demand) ของผู้ป่วยที่ต้องการเข้ารับ
บริการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในจังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างปี พ.ศ. 2551-2560 ดังนี้

(1) ประมาณการความต้องการเข้ารับบริการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม 272
ถึง 325 คน ระหว่างปี พ.ศ. 2551-2560

(2) ประมาณปริมาณความต้องการเข้ารับบริการ 28,288 ถึง 33,800 ครั้ง/ปี
ระหว่างปี พ.ศ. 2551-2560

2) การประมาณการภาวะการตอบสนอง (Supply) พิจารณาจากโรงพยาบาลในจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีศูนย์ล้างไต ในปัจจุบันมี 4 แห่ง สามารถประมาณการให้บริการ โดยที่ไม่มีการขยายกำลังการให้บริการ ระหว่างปี 2551-2560 ดังนี้

(1) โรงพยาบาลรัฐบาล และเอกชน มีเครื่องไตเทียม 12 เครื่อง และ 21 เครื่อง ตามลำดับ มีกำลังการให้บริการได้ปีละ 72 ราย และ 126 ราย ตามลำดับ

(2) มีกำลังการให้บริการของโรงพยาบาลรัฐบาล และเอกชน 7,488 ครั้ง และ 13,104 ครั้ง ตามลำดับ สามารถรองรับผู้ป่วยโรคไตวายระยะสุดท้ายได้ 77%

3) กลุ่มลูกค้าเป้าหมายของศูนย์ล้างไต คือผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้ายที่ต้องฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดใกล้เคียง ที่ไม่มีคิวฟอกเลือดในโรงพยาบาลรัฐบาลและโรงพยาบาลเอกชน ประมาณ 26% – 39% ในปี พ.ศ. 2551-2560

4) อัตราค่าบริการในการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม

(1) ผู้ป่วยฟอกเลือดประจำ ครั้งละ 2,000 บาท

(2) ผู้ป่วยฟอกเลือดฉุกเฉิน ครั้งละ 2,500 บาท

1.2 ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการด้านเทคนิค

1) ศูนย์ล้างไตควรตั้งอยู่ในโรงพยาบาลเอกชนที่มีชื่อเสียง การคมนาคมสะดวก มีอุปกรณ์ที่ทันสมัย ภายในศูนย์ล้างไตจัดแบ่งพื้นที่ตามประโยชน์ใช้สอย สะดวกสบาย ปลอดภัยโปร่งกว้างขวาง และมีควรรห้องพิเศษป้องกันการติดเชื้อ

2) เครื่องล้างไตเป็นผลิตภัณฑ์ของ Fresenius ประเทศเยอรมัน ทันสมัยสั่งนำเข้าจากต่างประเทศ มีการตรวจสอบเครื่องไตเทียมทุกเดือนจากบริษัทผู้ดูแลเครื่องทุกเดือน เพื่อให้เกิดมาตรฐานในการบริการ

3) ระบบเตรียมน้ำบริสุทธิ์ได้มาตรฐานจากสมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย

4) เครื่องมือและอุปกรณ์ ประกอบด้วย เตียงระบบไฟฟ้า เคเบิลทีวีหลายภาษา ปุ่มกดเรียกพยาบาลและระบบควบคุมสภาพแวดล้อม

5) ระบบการควบคุมการติดเชื้อและการฆ่าเชื้อที่ได้มาตรฐานสากล ได้รับการตรวจสอบและเพาะเชื้อทุก 1 เดือน

6) เครื่องกำเนิดไฟฟ้าพร้อมให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อให้การรักษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง กรณีไฟดับ

7) ตรวจสอบการทำงานของเครื่องไตเทียมและระบบน้ำทุกวัน ก่อนใช้กับผู้ป่วย

1.3 ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการด้านการบริหาร

1) พยาบาลวิชาชีพจำนวน 3 คน และเพิ่มเป็น 4 คนในปีที่ 6 ได้รับการฝึกอบรมจากสมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย และอยู่ภายใต้การควบคุมของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคไต

2) ขอบเขตการให้บริการ

(1) การให้บริการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม อย่างมีคุณภาพ ปลอดภัย รวดเร็ว ถูกต้อง เหมาะสมตามมาตรฐาน และจริยธรรมวิชาชีพ

(2) มีจำนวนเครื่องไตเทียม 10 เครื่อง และเป็น 14 เครื่องในปีที่ 5

(3) มีแพทย์เฉพาะทางผู้เชี่ยวชาญโรคไต ดูแลทุกครั้งที่มาฟอกเลือด

(4) มีพยาบาลผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านไตเทียม ที่ได้รับรองจากสมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย ดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดตลอดเวลาที่ฟอกเลือด โดยพยาบาล 1 คน ดูแลผู้ป่วยไม่เกิน 4 ราย และสามารถโทรปรึกษาได้

(5) เวลาทำการ วันจันทร์ ถึง วันเสาร์ วันละ 3 รอบ

- รอบเช้า เวลา 7.00-11.00 น.

- รอบบ่าย เวลา 11.30-15.30 น.

- รอบเย็น เวลา 16.00-20.00 น. (เหมาะสำหรับผู้ป่วยที่ทำงานในบริษัท

ไม่ต้องลางานเพื่อมาฟอกเลือดในเวลาทำงาน)

(6) ให้บริการนอกเวลา 24 ชั่วโมง กรณีฉุกเฉิน

(7) ผู้ป่วยต้องได้รับฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของแพทย์

- ผู้ป่วยที่ฟอกเลือดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง มี 3 โปรแกรมคือ

ก. วันจันทร์ และวันพฤหัสบดี

ข. วันอังคาร และวันศุกร์

ค. วันพุธ และวันเสาร์

- ผู้ป่วยที่ฟอกเลือดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง มี 2 โปรแกรมคือ

ก. วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์

ข. วันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันเสาร์

(8) มีห้องพักเฉพาะญาติผู้ป่วยเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกครบครัน เช่น ไมโครเวฟ ระบบเคเบิลทีวี น้ำร้อนน้ำเย็น อุปกรณ์รับประทานอาหาร โต๊ะรับประทานอาหาร

3) การจัดแบ่งองค์กรเป็นการแบ่งตามหน้าที่ โดยแบ่งเป็น 2 ฝ่ายหลัก คือ ฝ่ายแพทย์และฝ่ายพยาบาล

4) ผลตอบแทนการทำงานของบุคลากรอยู่ในเกณฑ์ที่สูง เพื่อเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

1.4 ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการทางการเงิน

1) ใช้เงินลงทุนในโครงการ 10,500,000 บาท ประกอบด้วย ส่วนของผู้ถือหุ้นจำนวน 5,700,000 บาท เงินกู้ยืมระยะยาวจากสถาบันการเงินจำนวน 4,800,000 บาท และการลงทุนส่วนใหญ่จะเป็นการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร คือ ห้องล้างไต จำนวน 1,800,000 บาท ระบบน้ำบริสุทธิ์ จำนวน 1,200,000 บาท เครื่องไตเทียม จำนวน 5,250,000 บาท ค่าใช้จ่ายก่อนการดำเนินงานจำนวน 1,050,000 บาท และเงินทุนหมุนเวียนสุทธิ จำนวน 1,200,000 บาท

2) มีกำลังการให้บริการเครื่องไตเทียมเริ่มแรก 10 เครื่อง และในปีที่ 5 เพิ่มเป็น 14 เครื่อง โดยมีแหล่งเงินทุนจากกำไรสะสม

3) การลงทุนในโครงการนี้มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 13,558,629 บาท โครงการให้ผลตอบแทนจากการลงทุนประมาณ 35.64% มีอัตราส่วนผลได้ต่อต้นทุน 2.29 เท่า

4) จากการวิเคราะห์ความไวเพื่อตัดสินใจลงทุนภายใต้สภาวะความเสี่ยง พบว่าการเปลี่ยนแปลงราคาค่าบริการ -10% จะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงไปจากสถานการณ์พื้นฐานมากที่สุด คือทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 5,795,768 บาท การเปลี่ยนแปลงปริมาณการให้บริการ -10% และการเปลี่ยนแปลงต้นทุนผันแปร +10% จะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงไปจากสถานการณ์พื้นฐานมารองลงมา คือทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 9,672,701 บาท

2. อภิปรายผล

2.1 ความสอดคล้องกับกรอบแนวความคิดการวิจัย

การลงทุนในโครงการศูนย์ล้างไตของโรงพยาบาลเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ใช้เงินลงทุนทั้งสิ้นประมาณ 10,500,000 บาท ประกอบด้วยส่วนของผู้ถือหุ้น จำนวน 5,700,000 บาท และหนี้สินระยะยาวจากการกู้ยืมเงินจากธนาคาร จำนวน 4,800,000 บาท คิดเป็น 54% และ 46% ตามลำดับ โดยมีกำลังการให้บริการรักษาบำบัดทดแทนไตด้วยเครื่องไตเทียมทั้งสิ้น 14 เครื่อง โดยแบ่งระยะเวลาลงทุนเป็น 2 ช่วง คือลงทุนครั้งแรก 10 เครื่อง และในปีที่ 5 เพิ่มอีก 4 เครื่อง เป็น 14 เครื่อง โดยเปิดบริการวันจันทร์-เสาร์ วันละ 3 รอบ โครงการสามารถทำรายได้ในปีที่ 1 เท่ากับ 15,392,000 บาท และเพิ่มเป็น 26,416,000 บาท ในปีที่ 10

ในกรณีปกติ โครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวก เท่ากับ 13,558,629 บาท อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนเท่ากับ 35.64% ซึ่งให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าหรือมากกว่าเงินลงทุนจ่ายเริ่มแรกในอัตราที่ค่อนข้างสูง เช่นเดียวกับงวดระยะเวลาคืนทุนที่โครงการสามารถใช้เวลาค่อนข้างเร็วคือ 2 ปี 9 เดือน กับ 24 วัน มีความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ระยะยาวและดอกเบียภายใน 5 ปี

การวิเคราะห์ความไวของโครงการ จะดูจากราคาค่าบริการ ปริมาณการให้บริการ และต้นทุนผันแปร ว่าปัจจัยใดเปลี่ยนแปลงไปจะมีผลกระทบอย่างไร โดยจะทำการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์พื้นฐานในช่วง -10% ถึง + 10% โดยที่กำหนดให้ตัวแปรอื่นๆ คงที่ ซึ่งจะทำให้กระแสเงินสดจากโครงการเปลี่ยนแปลงไป หรือมูลค่าปัจจุบันสุทธิ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน ระยะเวลาคืนทุนและอัตราส่วนผลได้ต่อต้นทุนเปลี่ยนแปลงไป พบว่าการเปลี่ยนแปลงของราคาค่าบริการ มีผลกระทบต่อค่าดังกล่าวมากที่สุดดังนี้

กรณีราคาค่าบริการลดลง 10% โครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็น 5,795,768 บาท อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน เท่ากับ 22.93% ซึ่งให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่ต้องการคือ 13% มีระยะเวลาคืนทุน 3 ปี 11 เดือน 2 วัน มีอัตราส่วนผลได้ต่อต้นทุน 1.74 เท่า ซึ่งมากกว่า 1

กรณีราคาขายเพิ่มขึ้น 10% โครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็น 21,303,499 บาท อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน เท่ากับ 47.36% ซึ่งให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่ต้องการคือ 13% มีระยะเวลาคืนทุน 2 ปี 2 เดือน 10 วัน มีอัตราส่วนผลได้ต่อต้นทุน 3.40 ซึ่งมากกว่า 1

ผลจากการศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนศูนย์ล้างไตของโรงพยาบาลเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย คือ โครงการมีความเป็นไปได้ทั้งทางด้านการตลาด ด้านเทคนิค ด้านการบริหาร และด้านการเงิน

2.2 ความแตกต่างกับงานวิจัยอื่นๆ

การศึกษาคือความเป็นไปได้ของโครงการของงานวิจัยอื่นๆ พบว่าจะศึกษาต้นทุนและผลได้ของการรักษาบำบัดทดแทนไตโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ในศูนย์ล้างไตขนาดใหญ่ของรัฐบาลมีผลได้สุทธิติดลบ และจะใช้วิธีการคาดประมาณความสูญเสียโดยรวม ซึ่งจากการศึกษางานของผู้วิจัยพบว่าศูนย์ล้างไตของโรงพยาบาลเอกชนจะมีต้นทุนต่อหน่วยที่ต่ำกว่าและมีผลได้สุทธิที่ไม่ติดลบ

2.3 ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการวิจัยตามกระบวนการวิจัยที่ถูกต้องโดยทั่วไปนั้น ผลการวิจัยจะถูกต้องและมีความแม่นยำมากหรือไม่เพียงใด จะมีปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่ง คือ ความถูกต้องของข้อมูล ที่นำมาใช้ในการวิจัย ซึ่งในการวิจัยฉบับนี้ ในการนำข้อมูลทางสถิติมาใช้ ได้แก่ สถิติของจำนวนผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้าย ซึ่งไม่ได้แยกออกมาว่าเข้ารับบริการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม หรือการล้างช่องท้องด้วยน้ำยาอย่างถาวร จึงจำเป็นจะต้องนำมาวิเคราะห์และประมาณการก่อนจึงนำข้อมูลมาใช้ สถิติของศูนย์ล้างไตทั่วประเทศ 354 แห่ง ในปี พ.ศ. 2548 แต่มีเพียง 301 แห่ง ที่ตอบกลับมายังสมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย จึงจำเป็นที่ต้องนำข้อมูลของศูนย์ล้างไตจำนวน 301 แห่ง มาวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ ดังนั้นในการนำข้อมูลสถิติต่างๆ มาใช้ จึงจำเป็นจะต้องนำมาวิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือ หรือแนวโน้มที่เป็นไปได้ หรือมีการตรวจสอบข้อมูลก่อนการนำไปใช้

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบว่า โครงการให้อัตราราคาตอบแทนทางการเงินมากกว่า 13% นั้น คือโครงการมีความเป็นไปได้ทั้งทางด้านการตลาด ด้านเทคนิค ด้านการบริหาร และด้านการเงิน และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับนักลงทุนที่สนใจจะลงทุนธุรกิจศูนย์ล้างไตของโรงพยาบาลเอกชน ในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) การพิจารณาความต้องการใช้บริการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการตั้งศูนย์ล้างไตในโรงพยาบาลเอกชน จะต้องคำนึงถึงจำนวนอุบัติการณ์ของผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้าย รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร และภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดในพื้นที่ เป้าหมาย ว่ามีความสามารถในการเข้ารับบริการเพียงพอหรือไม่ รวมทั้งราคาค่าบริการที่มีผลกระทบต่อผลตอบแทนของโครงการมากที่สุด

2) สภาพตลาดในปัจจุบัน ภาวะความต้องการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในโรงพยาบาลเอกชนยังมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง จากจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มมากขึ้นประกอบกับข้อจำกัดในการให้บริการของโรงพยาบาลของรัฐที่มีเครื่องไตเทียมอย่างจำกัด และความสะดวกรวดเร็ว จึงทำให้ศูนย์ล้างไตของโรงพยาบาลเอกชนที่เน้นการบริการที่มีมาตรฐาน รวดเร็ว และมีอุปกรณ์การรักษาที่ทันสมัยได้รับการยอมรับมากขึ้นเป็นลำดับ รวมทั้งระบบการเบิกจ่ายตรงกับหน่วยงานทางต้นสังกัดของผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยไม่ต้องจ่ายเงินค่าฟอกเลือดเพิ่ม หรือจ่ายเพิ่มเพียงบางส่วน จึงทำให้โอกาสในการลงทุนศูนย์ล้างไตในโรงพยาบาลเอกชนเปิดกว้างมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา

3) โครงการศูนย์ล้างไตในโรงพยาบาลเอกชนให้ผลกำไรสูง และไม่ค่อยได้รับผลกระทบจากภาวะผันผวนทางเศรษฐกิจ แต่คู่แข่งมีเพิ่มมากขึ้น ความสำเร็จของโครงการขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของโรงพยาบาล การบริหารที่มีประสิทธิภาพ ควบคุมต้นทุนได้ สามารถระดมเงินทุนด้วยต้นทุนต่ำ และตั้งอยู่ในทำเลที่ดี

4) โครงการศูนย์ล้างไตในโรงพยาบาลเอกชน ต้องเน้นประสิทธิภาพของการให้บริการ มีบุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญ มีเครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์ทันสมัย พร้อมให้บริการได้ตลอดเวลา บรรยากาศของสถานที่สะอาด สะดวกสบาย ทำเลที่ตั้งอยู่ในย่านชุมชน การคมนาคมสะดวก และมีสื่อประชาสัมพันธ์สร้างภาพพจน์ที่ดีแก่ศูนย์ล้างไต

5) การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมจะต้องมีการควบคุมดูแลด้านคุณภาพ เนื่องจากยังมีความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการให้บริการ หรือในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมเพื่อให้บริการ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้ป่วยและอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ ซึ่งระบบการเตรียมน้ำบริสุทธิ์เพื่อใช้ในการฟอกเลือดเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แม้จะไม่ใช่เป็นกระบวนการที่ใช้รักษาผู้ป่วยโดยตรง แต่การฟอกเลือดแต่ละครั้งต้องใช้น้ำมากถึง 120 ลิตร และน้ำสามารถซึมผ่านเข้ากระแสเลือดผู้ป่วยได้ น้ำที่ใช้จึงต้องมีความสะอาดบริสุทธิ์ตามมาตรฐานสมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย

6) ปัญหาด้านบุคลากรทางการแพทย์ที่มีการแย่งตัว เนื่องจากความไม่เพียงพอของบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายด้านนี้ค่อนข้างสูง อีกทั้งผู้บริหารโครงการต้องมีความสามารถบริหารงาน ปัญหาที่ศูนย์ล้างไตในโรงพยาบาลเอกชนส่วนใหญ่ประสบ คือการขาดบุคลากร จึงควรที่จะป้องกันปัญหาดังกล่าวไว้ เช่น การให้ทุนการศึกษาและการทำสัญญาก่อนส่งไปเรียนต่อ หรือการชักจูงแพทย์ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเข้าร่วมเป็นผู้ถือหุ้นของศูนย์ล้างไต เป็นต้น

7) เพื่อให้การบริหารโครงการดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้บริหารโครงการควรพิจารณาในการนำเทคนิคการควบคุมและประเมินผลโครงการมาใช้ในการบริหารโครงการ คือ การใช้วิธีการควบคุมโดยงบประมาณ (Budgetary Control) เป็นการควบคุมการใช้จ่ายในโครงการ ซึ่งจะทำให้ทราบว่าการใช้จ่ายเงินแต่ละรายการในโครงการเป็นไปตามรายจ่ายจริง หรืองบประมาณที่กำหนดไว้ในโครงการ ทั้งยังสามารถควบคุมให้ใช้จ่ายเงินเป็นไปตามกำหนด ถ้าปล่อยให้รายจ่ายทุกรายการเกินจำนวนเงินที่กำหนดไว้ ในที่สุดโครงการจะไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ การควบคุมโดยวิธีการงบประมาณนี้จะสามารถดูแลเงินในส่วนที่ขาดไปเพื่อหาส่วนอื่นๆ มาทดแทน และควบคุมให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในโครงการ

8) แหล่งเงินสำหรับการลงทุนในส่วนของ การกู้ยืมควรเป็นเงินกู้ระยะยาว ที่มีกำหนดระยะเวลาชำระเงินกู้ที่แน่นอน และมีระยะปลอดเงินต้นในช่วงแรกของการดำเนินงาน เพื่อให้มีความสะดวกในการวางแผนทางการเงิน อีกทั้งมีความคล่องตัวในการบริการโครงการ เนื่องจากช่วงแรกของการดำเนินงานต้องให้เงินลงทุนสูง และหากสามารถจัดหาแหล่งที่มีดอกเบี้ยต่ำได้ จะเป็นผลดีที่จะลดต้นทุนดอกเบี้ยของโครงการ

3.2 นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจจะศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลในการตัดสินใจลงทุนธุรกิจศูนย์ล้างไตในโรงพยาบาลเอกชนต่อไป ดังนี้

1) ศึกษาเพิ่มเติมเรื่องการวางแผนการขยายบริการรักษาบำบัดทดแทนไต ด้วยวิธีการล้างช่องท้องด้วยน้ำยาอย่างถาวร ร่วมกับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมของศูนย์ล้างไต เพื่อเพิ่มช่องทางให้ผู้ป่วยโรคไตวายระยะสุดท้ายได้เข้าถึงการรักษา กับโครงการมากที่สุด เนื่องจากในอนาคตกระทรวงสาธารณสุข มีโครงการแก้ไขปัญหาให้ผู้ป่วยในระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า สามารถเข้ารักษาบำบัดทดแทนไตได้ โดยจะส่งเสริมให้ผู้ป่วยใช้วิธีล้างช่องท้องด้วยน้ำยาอย่างถาวรฟรีทุกราย ซึ่งผู้ป่วยสามารถล้างไตเองได้ที่บ้าน

2) ศึกษาเพิ่มเติมเรื่องต้นทุนของการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมที่ประหยัดที่สุด เพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้ป่วยโรคไตวายระยะสุดท้ายที่ไม่มีโอกาสเข้ารับการรักษาบำบัดทดแทนไตได้ เนื่องจากปัญหาความยากจน ให้สามารถเข้ารักษาได้มากที่สุด